EIROPAS
KOMISIJA

Briselē, 13.3.2024.
COM(2024) 123 final

KOMISIJAS ZIŅOJUMS EIROPAS PARLAMENTAM, PADOMEI, EIROPAS EKONOMIKAS UN SOCIĀLO LIETU KOMITEJAI UN REĢIONU KOMITEJAI

par 8. vides rīcības programmas vidusposma pārskatu

{SWD(2024) 60 final}

1. IEVADS 2
2. VIRZĪBA UZ PRIORITĀRO MĒRĶU SASNIEGŠANU 3
2.1. Ātra un paredzama siltumnīcefekta gāzu emisiju samazināšana un dabisko oglekļa piesaistītāju uzlabošana 3
2.2. Klimatadaptācijas, tai skaitā ekosistēmu pieeju, stiprināšana un integrēšana 6
2.3. Tīra aprites ekonomika 8
2.4. Nulles piesārņojums no toksiskām vielām brīvai videi 10
2.5. Biodaudzveidības aizsardzība, uzturēšana un atjaunošana 13
2.6. Ražošanas un patēriņa radītā vides un klimata spiediena samazināšana 15
3. PROGRESS ATTIECĪBĀ UZ ATSEVIŠĶIEM VEICINOŠAJIEM NOSACĪJUMIEM 17
3.1. Īstenošana, izpilde un tiesiskums vides jomā 17
3.2. Pārkārtošanās finansēšana 18
3.3. Integrētas politikas veidošanas pārvaldība 20
3.4. Ilgtspējīgi uzņēmējdarbības modeļi noturīgai ekonomikai 20
3.5. Taisnīga pārkārtošanās un vidiskais taisnīgums 21
3.6. Saikne starp vidi un veselību 22
3.7. Digitalizācija 23
3.8. Globālā izmantošana 23
4. PROGRESA NOVĒRTĒŠANA 24
5. SECINĀJUMI 25

1. IEVADS

Eiropas zaļajā kursā ir atzīta to klimata pārmaiņu un vides degradācijas problēmu nopietnība, kuru risināšana ir mūsu paaudzes uzdevums. Zinātnieki un arvien biežāk arī ekonomisti brīdina, ka šīs parādības drīz var kļūt neatgriezeniskas[1]. Tajā ir nosprausts mērķis ES līdz 2050. gadam kļūt par pasaulē pirmo *klimatneitrālo teritoriju, kas ir resursefektīva un neatstāj novārtā nevienu cilvēku un vietu*[2]. Tajā ir izklāstīta pārveidojoša programma, lai ES kļūtu par mūsdienīgu un konkurētspējīgu ekonomiku, kas ir noturīga pret ārējiem satricinājumiem un ļauj cilvēkiem dzīvot taisnīgu un pārticīgu dzīvi veselīgā vidē.

Pamatojoties uz zaļo kursu, **8. vides rīcības programma**[3] nosaka satvaru rīcībai vides un klimata politikas jomā līdz 2030. gadam ar sešiem tematiskajiem prioritārajiem mērķiem 2030. gadam un ilgtermiņa prioritāro mērķi 2050. gadam — labklājīgu dzīvi planētas iespēju robežās. Tajā ir noteikti nosacījumi, kas ļauj visām nozarēm saskaņoti sasniegt šos mērķus. Šīs programmas īstenošana ir ļoti būtiska arī tam, lai sasniegtu vides un klimata mērķus saskaņā ar ANO programmu 2030. gadam, tās ilgtspējīgas attīstības mērķiem (IAM) un daudzpusējiem vides un klimata nolīgumiem.

Saskaņā ar 8. vides rīcības programmas 5. panta 1. punktu šajā ziņojumā ir sniegts **vidusposma pārskats**[4] par progresu programmas tematisko prioritāro mērķu sasniegšanā. Tajā aplūkots veicinošo nosacījumu statuss un progress, kas panākts sistēmisku pārmaiņu uzraudzībā un novērtēšanā. Ziņojumam ir pievienots dienestu darba dokuments, kurā sniegts dziļāks ieskats par katru prioritāro mērķi, veicinošo satvaru un uzraudzību, kā arī par programmas redzējumu 2050. gadam.

Šā vidusposma pārskata pamatā ir **Eiropas Vides aģentūras (EVA) monitoringa ziņojums** par progresu virzībā uz programmas mērķu sasniegšanu[5], kura pamatā ir 8. vides rīcības programmas monitoringa satvars[6]. Tajā ņemtas vērā arī diskusijas ar dalībvalstu ekspertiem un ieinteresētajām personām, atsauksmes, kas saņemtas, atbildot uz uzaicinājumu iesniegt pierādījumus[7], un citi saistīti konstatējumi.

Kopumā ES veiktie vērienīgie pasākumi ir devuši iespēju panākt progresu, it īpaši siltumnīcefekta gāzu emisiju samazināšanā, gaisa kvalitātes uzlabošanā un finansējuma mobilizēšanā zaļās pārkārtošanās īstenošanai. **2030. gada mērķu sasniegšana būs iespējama**, ja dalībvalstis izpildīs savas saistības īstenot politiku un tiesību aktus.

Tomēr **ir vajadzīgi papildu centieni**, lai pārietu uz ilgtspējīgu ražošanu un patēriņu. Lai to panāktu, cita starpā kopā ar attiecīgajām ieinteresētajām personām būtu jāizpēta piemērotas alternatīvas galvenajās ekonomikas nozarēs, kas vienlaikus varētu nodrošināt ES

[1] https://www3.weforum.org/docs/WEF_The_Global_Risks_Report_2024.pdf. Pasaules Ekonomikas foruma 2024. gada globālajā riska ziņojumā klimata pārmaiņu un vides degradācijas riski ir minēti kā galvenie īstermiņa un ilgtermiņa riski.
[2] COM(2019) 640 final.
[3] Lēmums (ES) 2022/591.
[4] Lēmuma (ES) 2022/591 4. pants.
[5] https://www.eea.europa.eu/publications/european-union-8th-environment-action-programme.
[6] COM(2022) 357 final.
[7] https://ec.europa.eu/info/law/better-regulation/have-your-say/initiatives/14080-8-Vides-ricibas-programma-vidusposma-parskatisana_lv.

konkurētspēju. ES patēriņš rada ietekmi, kas joprojām pārsniedz noteiktas planētas iespēju robežas. Turklāt, lai gan dažu pēdējo gadu laikā ir gūti ievērojami panākumi, tostarp ievērojams atjaunīgās enerģijas izmantojums un mazāka atkarība no fosilā kurināmā, ES varētu vēl vairāk samazināt izejvielu un fosilo resursu izmantošanu. Tas palīdzētu samazināt gaisa, ūdens un augsnes piesārņojumu un biodaudzveidības zudumu un tādējādi mazinātu spiedienu uz ekosistēmām un vērtības ķēdēm.

Tāpēc ir ļoti svarīgi **pieņemt un pilnībā īstenot vērienīgās darbības, kas veiktas saskaņā ar Eiropas zaļo kursu, kā atspoguļots 8. vides rīcības programmā**, lai panāktu reālu ietekmi uz vietas un ES ekonomikas un sabiedrības ilgtermiņa noturību.

2. VIRZĪBA UZ PRIORITĀRO MĒRĶU SASNIEGŠANU

2.1. Ātra un paredzama siltumnīcefekta gāzu emisiju samazināšana un dabisko oglekļa piesaistītāju uzlabošana

Klimata pārmaiņas paātrinās, un tās arvien vairāk ietekmē cilvēkus, dabu un ekonomiku gan ES, gan visā pasaulē.

ES ir guvusi labus panākumus neto SEG emisiju samazināšanas mērķrādītāja sasniegšanā. Taču ir jādara vairāk, lai sasniegtu mērķrādītāju attiecībā uz neto SEG piesaisti ar oglekļa piesaistītājiem zemes izmantošanas, zemes izmantošanas maiņas un mežsaimniecības (ZIZIMM) jomā. Tendences šajā nozarē ES ir negatīvas — tiek zaudēti oglekļa piesaistītāji un dažu dalībvalstu zemes izmantošanas sektors rada emisijas, nevis piesaistījumus.

Kopumā 2022. gada dati liecina, ka **ES iekšzemes neto siltumnīcefekta gāzu emisijas** (izņemot starptautisko aviāciju) **pastāvīgi samazinās** un 2022. gadā ir par 32,5 % mazākas (salīdzinājumā ar 1990. gadu)[8]. Tomēr, lai sasniegtu ES 2030. gada siltumnīcefekta gāzu samazināšanas mērķrādītāju (vismaz –55 % salīdzinājumā ar 1990. gadu) un līdz 2050. gadam panāktu klimatneitralitāti, **emisiju samazināšanas temps ir jāpaātrina, lai sasniegtu gandrīz trīsreiz lielāku vidējo gada samazinājuma rādītāju**, salīdzinot ar pēdējo desmit gadu laikā sasniegto. Salīdzinot ar līdzšinējiem klimata pārmaiņu mīkstināšanas jeb mitigācijas centieniem, visbūtiskāk emisijas jāsamazina ēku un transporta nozarē, kur dekarbonizācijas temps ir lēns vai pat vērojama apvērse.

Lai **sasniegtu mērķrādītāju attiecībā uz neto SEG piesaisti ar oglekļa piesaistītājiem ZIZIMM jomā**, ir būtiski jāpalielina oglekļa piesaiste.

Eiropas Klimata aktā[9], ko ES pieņēma 2021. gadā, ES sev ir noteikusi juridiski saistošu mērķi **līdz 2050. gadam panākt klimatneitralitāti un noturību** visas tautsaimniecības mērogā. Eiropas Klimata aktā ir noteikts arī starpposma mērķrādītājs, proti, līdz 2030. gadam iekšzemes līmenī samazināt siltumnīcefekta gāzu neto emisijas (emisijas pēc piesaistījumu atskaitīšanas) vismaz par 55 % salīdzinājumā ar 1990. gada līmeni.

[8] COM(2023) 653 final.
[9] Regula (ES) 2021/1119.

Pasākumu pakete **"Gatavi mērķrādītājam 55 %"**[10] nosaka ES virzību uz tās klimata mērķrādītāju sasniegšanu taisnīgā, rentablā un konkurētspējīgā veidā. ES ir pieņēmusi lielāko daļu paketes galveno priekšlikumu[11], kas, ja tos pilnībā īstenos, nodrošinās, ka ES sasniedz savu atjaunināto 2030. gada neto SEG mērķrādītāju. **Pārskatītā ES emisijas kvotu tirdzniecības sistēma** tagad ir vērienīgāka un 2030. gadā samazinās emisijas par 62 % salīdzinājumā ar 2005. gada līmeni, un tā ir paplašināta, aptverot arī starptautisko jūras transportu. Siltumnīcefekta gāzu emisijām no degvielas sadedzināšanas autotransporta un ēku un mazo emisiju sektoros (ETS2)[12] piemēros jaunu, atsevišķu emisijas kvotu tirdzniecības sistēmu ar 42 % emisiju samazinājumu 2030. gadā salīdzinājumā ar 2005. gadu.

ES nolēma palielināt kopējo emisiju samazināšanas mērķrādītāju, kas noteikts **Kopīgo centienu regulā (KCR)**[13], kurš aptver iekšzemes transporta (izņemot CO_2 no aviācijas), ēku, lauksaimniecības, mazo rūpniecības nozaru un atkritumu radītās SEG emisijas, no 29 % līdz 40 % līdz 2030. gadam salīdzinājumā ar 2005. gadu, **ar pārskatītiem 2030. gada mērķrādītājiem katrai dalībvalstij**.

Jaunajā regulā par ZIZIMM[14] ir noteikts vispārējs ES līmeņa mērķis 2030. gadā sasniegt 310 Mt CO_2 ekvivalenta sauszemes neto piesaistījumu.

Komisija 2022. un 2023. gadā nāca klajā ar papildu priekšlikumiem taisnīgas un iekļaujošas pārkārtošanās uz klimatneitralitāti paātrināšanai. Piemēram, Parlaments un Padome panāca vienošanos par pārskatīto Fluorēto siltumnīcefekta gāzu regulu[15], kas vēl vairāk samazinās šo ļoti kaitīgo siltumnīcefekta gāzu emisijas. Komisija ierosināja vērienīgākus emisiju samazināšanas mērķrādītājus lielas noslodzes transportlīdzekļiem[16]. Komisija ierosināja arī plānu "REPowerEU"[17] ar konkrētiem pasākumiem ES enerģētiskās atkarības no Krievijas fosilā kurināmā samazināšanai un Eiropas zaļā kursa īstenošanas paātrināšanai ar jauniem pasākumiem, balstoties uz paketi "Gatavi mērķrādītājam 55 %". Lai uzlabotu ES atvērto stratēģisko autonomiju un konkurētspēju un veicinātu inovāciju, jo īpaši zaļo tehnoloģiju jomā, un nodrošinātu netraucētu klimatisko pārkārtošanos, Komisija nāca klajā ar Zaļā kursa industriālo plānu. Neto nulles emisiju industrijas akts un Kritiski svarīgo izejvielu akts[18] ir galvenie tiesību akti šo mērķu sasniegšanai.

[10] COM(2021) 550 final.
[11] Tas ietver pārskatīto ES emisijas kvotu tirdzniecības sistēmas direktīvu, jaunu emisijas kvotu tirdzniecības sistēmu ēkām, autotransportam un degvielām, tirgus stabilitātes rezervi, Kopīgo centienu regulu, CO_2 standartus vieglajiem automobiļiem un furgoniem, Zemes izmantošanas, zemes izmantošanas maiņas un mežsaimniecības regulu, oglekļa ievedkorekcijas mehānismu, Sociālā klimata fonda izveidi, iniciatīvu "FuelEU Maritime", Alternatīvo degvielu infrastruktūras regulu (*AFIR*), iniciatīvu "ReFuel EU Aviation", Energoefektivitātes direktīvu un Atjaunojamo energoresursu direktīvu. Joprojām nav panākta vienošanās tikai par ierosināto pārskatīto Enerģijas nodokļu direktīvu.
[12] Direktīva (ES) 2023/959, ar kuru groza Direktīvu 2003/87/EK.
[13] Regula (ES) 2023/857.
[14] Regula (ES) 2023/839.
[15] COM/2022/150 final.
[16] COM(2023) 88 final.
[17] COM(2022) 230 final.
[18] Plašāku informāciju sk. 2023. gada klimatrīcības progresa ziņojumā.

Lai samazinātu ES kumulatīvo SEG budžetu, ES būs vajadzīgi **oglekļa piesaistījumi**, lai 2050. gadā panāktu klimatneitralitāti un pēc tam pārietu uz negatīvām emisijām[19]. Lai nodrošinātu augstas kvalitātes ES sertificētus oglekļa piesaistījumus, Komisija ierosināja tiesisko regulējumu **oglekļa piesaistījumu sertifikācijai**[20]. Mērķis ir izveidot pārredzamu un uzticamu pārvaldības sistēmu, tostarp sertifikācijas metodiku izstrādei, veicinot turpmākas investīcijas oglekļa piesaistes darbībās un palielinot to ieviešanu. Komisija 2024. gada februārī nāca klajā ar paziņojumu par oglekļa rūpniecisko pārvaldību, lai atbalstītu ES rīcību ar mērķi līdz 2050. gadam panākt klimatneitralitāti un pēc tam negatīvas emisijas.

Ar **biodaudzveidības, augsnes un meža stratēģijām** ES ir noteikusi vērienīgus mērķrādītājus ekosistēmu, jo īpaši ar oglekli bagātu ekosistēmu, aizsardzībai. Dabas atjaunošanas akts[21] palīdzēs **atjaunot degradētās ekosistēmas, jo īpaši tās, kurām ir liels oglekļa uztveršanas un uzglabāšanas potenciāls**, piemēram, mežus, kūdrājus un mitrājus. Klimata pārmaiņu mazināšanas pasākumus atbalstīs arī ES apņemšanās līdz 2030. gadam iestādīt vēl vismaz **3 miljardus koku**. Nodrošinot, ka ES patēriņš un ražošana neveicina atmežošanu, Regula par **neatmežojošiem produktiem**[22] ir vēl viens svarīgs instruments cīņā pret klimata pārmaiņām un biodaudzveidības zuduma apturēšanā.

Svarīgi ir **pilnībā īstenot** paketi "Gatavi mērķrādītājam 55 %" un mobilizēt **atbilstošas investīcijas** (sk. 3.2. iedaļu). Dažās dalībvalstīs progress neatbilst tādam rīcības līmenim, kāds ir nepieciešams, lai sasniegtu ilgtermiņa mērķrādītājus klimata jomā.

Pamatojoties uz **atjaunināto nacionālo enerģētikas un klimata plānu** (NEKP) projektos līdz 2030. gadam sniegto informāciju, tiek lēsts, ka neto SEG emisijas 2030. gadā būs par 51 % mazākas nekā 1990. gadā[23], kas ir par 4 procentpunktiem mazāk nekā Klimata aktā noteiktais 55 % mērķrādītājs. Šajā aplēsē ir izmantota maksimālā robežvērtība, kas noteikta ZIZIMM sektora ieguldījumam "Gatavi mērķrādītājam 55 %" mērķa sasniegšanā, proti, 225 Mt CO_2 ekvivalenta. Ja ZIZIMM sektora ieguldījums pārsniegtu šo maksimālo apjomu, kopējais emisiju samazinājums būtu 51,7 %. Prognozēts, ka atjaunināto NEKP projektos noteiktā trajektorija nebūs pietiekama, lai ES 2050. gadā sasniegtu klimatneitralitāti[24]. Lai gan emisijas ES kopš 1990. gada ir samazinājušās par 32,5 %[25], prognozēto emisiju analīze atjaunināto NEKP projektos norāda uz nepieciešamību paātrināt tempu. Atjaunināto NEKP projekti tuvina mūs ES 2030. gada mērķrādītāju sasniegšanai, tomēr ir skaidrs, ka ir jāpieliek papildu pūles, lai paātrinātu paketes "Gatavi mērķrādītājam 55 %" saskaņoto tiesību aktu īstenošanu. Pašlaik dalībvalstis līdz 2024. gada jūnijam atjaunina savus plānus un apsver, kā uzlabot politiku un

[19] *ESABCC* (2023), "Zinātniskie ieteikumi ES mēroga klimata mērķrādītāja noteikšanai 2040. gadam un siltumnīcefekta gāzu budžetam 2030.–2050. gadam", DOI: 10.2800/609405.
[20] COM(2022) 672 final.
[21] COM(2022) 304 final.
[22] Regula (ES) 2023/1115.
[23] Neto kopējās SEG emisijas, ieskaitot ZIZIMM un neskaitot starptautisko transportu.
[24] 2023. gada klimatrīcības progresa ziņojumā ir aplēsts, ka ES dalībvalstīm joprojām ir jāveic papildu mitigācijas jeb mazināšanas pasākumi, lai līdz 2050. gadam panāktu klimatneitralitāti un emisijas samazinātu par aptuveni 1600 miljoniem tonnu CO_2 ekvivalenta (jeb 34 procentpunktiem). NEKP sniegtie dati atbilst šim konstatējumam.
[25] 2023. gada ES klimatrīcības progresa ziņojums (COM(2023) 653 final).

investīcijas, lai sasniegtu 2030. gada mērķrādītāju — neto SEG emisiju samazinājumu par vismaz 55 %.

2024. gada februārī, kā aicināts Eiropas Klimata aktā, Komisija publicēja paziņojumu un detalizētu ietekmes novērtējumu par **ES klimata mērķrādītāju 2040. gadam**, lai noteiktu ceļu no saskaņotā starpposma mērķrādītāja 2030. gadam uz **neto nulles emisijām līdz 2050. gadam**. 2040. gada mērķrādītājs nodrošinās paredzamību lēmumu pieņēmējiem un investoriem, lai saglabātu ES virzību uz klimatneitralitāti un atbalstītu 2030. gada mērķrādītāju īstenošanu. Tas arī raidīs spēcīgu signālu ES partneriem visā pasaulē par nepieciešamību pastiprināt globālo rīcību klimata jomā.

Ar Komisijas paziņojumu tiek uzsākts dialogs ar ieinteresētajām personām par ceļu uz 2040. gadu. Tiesību akta priekšlikums grozīt Eiropas Klimata aktu, lai iekļautu šo mērķrādītāju, kā arī politikas satvaru laikposmam pēc 2030. gada, būs nākamās Komisijas pārziņā. Saskaņotais mērķrādītājs būs pamats ES jaunajam nacionāli noteiktajam devumam, kas visām Parīzes nolīguma pusēm jāiesniedz 2025. gadā.

2.2. Klimatadaptācijas, tai skaitā ekosistēmu pieeju, stiprināšana un integrēšana

Jaunākie Klimata pārmaiņu starpvaldību padomes novērtējuma ziņojumi paredz, ka ar laikapstākļiem un klimatu saistīti ekstremāli notikumi, piemēram, plūdi, sausums un karstuma viļņi, kļūs biežāki un smagāki. Tas notiks pat labākajā gadījumā, ja visā pasaulē strauji tiks samazinātas siltumnīcefekta gāzu emisijas, lai sasniegtu Parīzes nolīguma mērķus.

Klimata pārmaiņu ietekme uz ekosistēmām, sociālekonomiskajām nozarēm un cilvēku veselību un labklājību jau ir jūtama.

Ar laikapstākļiem un klimatu saistīti notikumi Eiropā ir izraisījuši **lielu skaitu cilvēku upuru**, kas saskaņā ar aplēsēm laikposmā no 1980. līdz 2020. gadam bija no 85 000 līdz 145 000[26], galvenokārt karstuma viļņu dēļ. Tiek lēsts, ka 2022. gadā karstuma viļņi izraisīja vairāk nekā 60 000 papildu nāves gadījumu, un šo skaitli pārspēja tikai 2003. gada karstuma viļņi, kas izraisīja 70 000 nāves gadījumu[27]. Klimata pārmaiņu ietekme skar visus reģionus un sociālekonomiskās kategorijas, taču ne vienādi, jo neaizsargātas mājsaimniecības ir nesamērīgi pakļautas iepriekš minētajiem apdraudējumiem.

Pieaug ekonomiskie zaudējumi, ko rada ekstrēmi laikapstākļi un klimatiskie apstākļi, **2022. gadā sasniedzot 52,3 miljardus EUR**, un plūdiem ir vislielākā ietekme (40 %).

Sausuma skarto teritoriju apmērs ES laikā no 2000. līdz 2022. gadam ir palielinājies[28]. Platība, kurā veģetācijas produktivitāte cieta, 2022. gadā pieauga pieckārtīgi salīdzinājumā ar vidējo rādītāju šajā periodā. Piemēram, Beļģijā, Luksemburgā un Slovēnijā minētajā gadā sausums skāra vairāk nekā 50 % ar veģetāciju klāto platību, lai gan ilgtermiņa vidējais rādītājs ir 10 %. Savukārt Īrijā nebija vērojama nekāda redzama ietekme. Sausuma ietekme samazina

[26] Atkarībā no datu avotiem (*NatCatSERVICE* un *CATDAT*). Sk. https://www.eea.europa.eu/publications/economic-losses-and-fatalities-from.

[27] Heat-related mortality in Europe during the summer of 2022 | Nature Medicine.

[28] EVA, 04-Drought impact on ecosystems in Europe-indicator — Eiropas Vides aģentūra (europa.eu).

ekosistēmu spēju uzglabāt oglekli, pārvaldīt turpmāko plūdu ietekmi, veicināt pārtikas ražošanu un sniegt plašu citu ieguvumu klāstu. Tiek prognozēts, ka nākotnē palielināsies karstuma viļņi, un paredzams, ka kontinentālajos un Vidusjūras reģionos nokrišņu daudzums vasarā būs mazāks. Tāpēc arvien steidzamāk ir jāveido noturība, izmantojot zemes apsaimniekošanas praksi.

ES 2021. gada **klimatadaptācijas stratēģijā**[29] ir izklāstīts redzējums, kā līdz 2050. gadam izveidot klimatnoturīgu ES, kas ir pilnībā gatava pārvaldīt klimata pārmaiņu nenovēršamo un jau redzamo ietekmi.

ES Klimata aktā ir noteikts pienākums ES un tās dalībvalstīm panākt nepārtrauktu progresu neaizsargātības pret klimata ietekmi mazināšanā, noturības palielināšanā un pielāgošanās spēju veidošanā. Komisija 2023. gada decembrī nāca klajā ar novērtējumu saskaņā ar ES Klimata aktu. Gandrīz visas ES dalībvalstis ir veikušas **klimata riska novērtējumus**, lai gan tikai dažas sniedz stingrus visaptverošus klimata riska novērtējumus vairāk nekā piecās nozarēs. Tiek ziņots, ka klimata apdraudējumi Eiropā visvairāk ietekmē tādas politikas jomas / nozares kā veselības aprūpe, lauksaimniecība, mežsaimniecība, biodaudzveidība, enerģētika un ūdens resursu apsaimniekošana. Visas dalībvalstis ir ieviesušas **nacionālās pielāgošanās stratēģijas** un/vai **plānus**. Komisija ir izdevusi jaunu **pamatnostādņu kopumu, lai palīdzētu dalībvalstīm** tos atjaunināt un īstenot.

Astoņas dalībvalstis pielāgošanās politikas elementus ir iekļāvušas savos **vietējos tiesiskajos regulējumos**. Vairākās dalībvalstīs trūkst monitoringa, ziņošanas un izvērtēšanas mehānismu. **Dabā balstīti risinājumi** stratēģiskā līmenī un rīcībpolitikas dokumentos, jo īpaši nozaru stratēģijās un plānos, ir iekļauti tikai ierobežotā mērā. **Pielāgošanās izmaksu** novērtēšana joprojām ir problēma daudzām dalībvalstīm, un to plāniem un stratēģijām bieži vien trūkst īpašu budžetu vai finansējuma plūsmu plānu īstenošanai.

Vienlaikus notiek plaša mēroga rīcība ar mērķi īstenot ES 2021. gada klimatadaptācijas stratēģiju. Politikas saskaņotība ir uzlabojusies, strādājot pie tā, lai **pielāgošanos integrētu citās ES politikas jomās**, piemēram, veselības politikā. Plašākā nozīmē ir gūti panākumi attiecībā uz informētības uzlabošanu par klimata ietekmi un nepieciešamību tai sagatavoties[30].

Komisija 2024. gada martā nāca klajā ar **paziņojumu par ES klimata risku pārvaldību**, pamatojoties uz pierādījumiem, kas sniegti zinātniskā Eiropas Klimata riska novērtējuma ziņojumā un citos avotos**.** Paziņojumā tika ierosinātas darbības jomas, kurās ir vajadzīgas būtiskas pārmaiņas, lai iedarbīgi aizsargātu iedzīvotājus un mūsu ekonomiku. Tajā arī uzsvērta Eiropas pievienotā vērtība, ko sniedz atbalsts rīcībai valstu un privātā līmenī, kā arī atbildība par risku.

[29] COM(2021) 82 final.
[30] Sk., piemēram, Eiropas sausuma riska atlantu un Eiropas sausuma ietekmes datubāzi, plūdu skatītāju un Sendai ietvarstruktūru katastrofu riska mazināšanai — 2023. gada vidusposma pārskats: https://data.europa.eu/doi/10.2795/151300.

2.3.Tīra aprites ekonomika

Aprites ekonomikai ir potenciāls samazināt oglekļa emisijas, spiedienu uz dabas resursiem un biodaudzveidību un samazināt piesārņojumu. Tā var palīdzēt Eiropai palielināt resursu produktivitāti par līdz pat 3 % gadā un sasniegt 2050. gada klimatneitralitātes mērķi. Aprites ekonomikas modeļi var arī veicināt ES ekonomikas ilgtermiņa konkurētspēju, palielināt tās noturību un garantēt piegādes drošību[31].

ES tagad ir stabils tiesiskais regulējums, kas ļauj paātrināt pāreju uz **aprites ekonomiku**. Tomēr, lai tiesību akti stātos spēkā, ir vajadzīgs laiks. Ir vajadzīga saskaņota rīcība, lai ieviestu šo sistēmu un novērstu materiālu patēriņa negatīvo ietekmi uz vidi un pēdējos 10 gados Eiropas Savienībā novērotās ilgtnespējīgās atkritumu radīšanas tendences. Aktīvāka rīcība visos līmeņos un visās nozarēs būs būtiska, lai atsaistītu izaugsmi no dabas resursu izmantošanas, nodrošinātu materiālu ilgtspējīgu izmantošanu un palielinātu noturību un piegādes drošību.

ES **materiālu izmantojuma pēda** 2022. gadā bija 14,8 tonnas uz vienu iedzīvotāju, kas ir 6 % **pieaugums pēdējo 10 gadu laikā**. Lielākā daļa materiālu ir nemetāliskie minerāli, kuru patēriņu veicina būvniecības darbības, kurās izejvielu izmantošanas pieaugums bija vislielākais (+ 22 %)[32].

Kopējais ES **atkritumu apjoms** visās saimnieciskajās darbībās un mājsaimniecībās pēdējā desmitgadē **ir samazinājies par gandrīz 3 %**, 2020. gadā sasniedzot 4,8 tonnas uz vienu iedzīvotāju, kas liecina par nelielu atsaisti no IKP. Tomēr iepakojuma, jo īpaši plastmasas iepakojuma, atkritumi ES pēdējo 10 gadu laikā ir palielinājušies par vairāk nekā 20 %, 2021. gadā sasniedzot 36 kg izlietotā plastmasas iepakojuma uz vienu cilvēku[33]. ES tiek reciklēts un reģenerēts vairāk atkritumu, bet 2022. gadā kā reciklēti materiāli atpakaļ ekonomikā nonāca tikai ierobežots apjoms materiālu (aptuveni 11,5 %)[34].

Pateicoties **resursu produktivitātes pieaugumam** par aptuveni 35 % kopš 2000. gada[35], ES ražošanas radītās siltumnīcefekta gāzu emisijas no 2008. līdz 2021. gadam samazinājās par aptuveni 25 %, kas liecina, ka pārejai uz aprites ekonomiku ir svarīga nozīme virzībā uz klimatneitralitāti[36].

2020. [37]**gada aprites ekonomikas rīcības plāna** mērķis ir atsaistīt ekonomikas izaugsmi no resursu izmantošanas, samazināt patēriņa pēdu, divkāršot apritīgo materiālu izmantošanas līmeni, ievērojami samazināt atkritumu kopējo apjomu un uz pusi samazināt atlikušo (nereciklēto) sadzīves atkritumu apjomu.

[31] Growth Within: A Circular Economy Vision for a Competitive Europe; McKinsey Centre for Business and Environment & Ellen Macarthur Foundation; 2015. gada jūnijs. Saskaņā ar "ES ilgtermiņa konkurētspēja: skatījums pēc 2030. gada", COM(2023) 168 final.
[32] *Eurostat* datu kopa (cei_pc020).
[33] *Eurostat* datu kopa (cei_pc050).
[34] *Eurostat* datu kopa (cei_srm030).
[35] *Eurostat* datu kopa (cei_pc030).
[36] *Eurostat* datu kopa (cei_gsr011).
[37] COM(2020) 98 final.

Komisija ir ierosinājusi īstenot visus **35 pasākumus, kas paziņoti rīcības plānā**. Revolucionāra produktu politikas iniciatīva, kuras pamatā ir Ekodizaina direktīvā paredzētā aprites cikla pieeja, proti, **Produktu ilgtspējas ekodizaina regula**[38], paplašina snieguma un informācijas prasību noteikšanas satvaru, ietverot **digitālo produkta pasi** plašam produktu klāstam. Turpmākajos gados būs svarīgi šo regulu īstenot, lai nodrošinātu, ka apritīgi un ilgtspējīgi produkti kļūst par normu. **Patērētāju iespēju palielināšanas direktīva**[39] un priekšlikums **Direktīvai par zaļuma norādēm**[40] palīdzēs patērētājiem izvēlēties, dodot iespēju patērētājiem identificēt ilgtspējīgus ražojumus iegādei, nemaldinot viņus.

Ir uzsāktas arī jaunas iniciatīvas, kuru mērķis ir risināt vides problēmas, kas saistītas ar tekstilizstrādājumu ražošanu un patēriņu un kuru pamatā ir ES **ilgtspējīgu un apritīgu tekstilizstrādājumu stratēģija**. Jaunā **Bateriju regula**[41] un priekšlikumi regulai **par iepakojumu un iepakojuma atkritumiem**[42] un regulai par **transportlīdzekļu konstrukciju un nolietotu transportlīdzekļu apsaimniekošanu**[43] ir citas **būtiskas iniciatīvas**.

Komisija ir pārskatījusi galvenos tiesību aktus par atkritumiem, tai skaitā **Regulu par atkritumu sūtījumiem**[44] un atjauninātas robežvērtības **noturīgiem organiskajiem piesārņotājiem** atkritumos[45]. Komisija ir arī ierosinājusi mērķtiecīgi pārskatīt Atkritumu pamatdirektīvu, lai risinātu **pārtikas atkritumu un tekstilatkritumu problēmu**[46], īpašu uzmanību pievēršot atkritumu rašanās novēršanai un ražotāja paplašinātas atbildības jomas paplašināšanai.

Komisija ir uzsākusi iniciatīvas, kuru mērķis ir samazināt piesārņojumu ar plastmasu, tai skaitā pasākumus, kuru mērķis ir novērst **mikroplastmasas nonākšanu**[47] vidē, jo īpaši priekšlikumu **novērst piesārņojumu, ko rada granulu zudumi**, un **ierobežojumu attiecībā uz tīši pievienotu mikroplastmasu**. Tā arī ierosināja jaunu politikas satvaru **biobāzētai, bionoārdāmai un kompostējamai plastmasai**[48] un panāca progresu **vienreizlietojamās plastmasas** samazināšanas pasākumu īstenošanā. Starptautiskā mērogā notiek sarunas par jaunu globālu līgumu par plastmasas piesārņojumu.

Apritīguma principi ir **integrēti ES rīcībpolitikās**, piemēram, Eiropas sociālās rīcības plānā, Renovācijas vilnī, pētniecībā un inovācijā. Apritīgums ir arī Kritiski svarīgo izejvielu akta[49] stūrakmens, kas veicina Eiropas zaļā kursa industriālo plānu. Tas ir arī nozarei specifisku pārkārtošanās ceļu, kuru mērķis ir dekarbonizēt Eiropas rūpniecību, pamatā un ir viens no galvenajiem virzītājspēkiem citu 8. vides rīcības programmas prioritāro mērķu sasniegšanā.

[38] COM(2022) 142 final.
[39] COM(2022) 143 final.
[40] COM(2023) 166 final.
[41] Regula (ES) 2023/1542.
[42] COM(2022) 677 final.
[43] COM(2023) 451 final.
[44] COM(2021)709 final.
[45] Regula (ES) 2022/2400 par noturīgiem organiskajiem piesārņotājiem.
[46] COM(2023) 420 final.
[47] COM(2023) 645 final un Komisijas akts C(2023) 6419.
[48] COM(2022) 682 final.
[49] COM(2023) 160.

Politikas veidotāji, uzņēmumi, publiskās iestādes un sabiedrības locekļi pēdējo 10 gadu laikā ir iesaistījušies aprites ekonomikas iniciatīvās, izmantojot Eiropas aprites ekonomikas jautājumos ieinteresēto personu platformu. Līdz šim 23 dalībvalstis ir pieņēmušas aprites ekonomikas stratēģijas, rīcības plānus vai ceļvežus.

ES izveidoja un atbalstīja Globālo aprites ekonomikas un resursefektivitātes aliansi, lai paātrinātu **globālo pārkārtošanos**.

Tiek lēsts, ka tādas darbības kā efektīvāka resursu izmantošana ražošanā, ražojumu darbmūža pagarināšana vai primāro izejvielu aizstāšana ar mazāk oglekļietilpīgiem reciklētiem materiāliem varētu dot 20–25 % ieguldījumu ES klimata mērķu sasniegšanā līdz 2050. gadam. Turpinās arī pasākumi ar mērķi izpētīt sinerģijas starp aprites ekonomiku un ilgtspējīgu bioekonomiku.

Materiālu izmantošanas optimizācija ievērojami samazina **atkarību no importētiem materiāliem**. Eiropas Savienībā tiek importēti aptuveni 23 % izejvielu[50], galvenokārt fosilās enerģijas materiāli, tostarp plastmasa (71 % importa) un kritiski svarīgas izejvielas (piemēram, kobalts un silīcijs), kas nepieciešamas zaļās un digitālās pārkārtošanās īstenošanai[51].

Zaļās pārkārtošanās finansēšanai ir vajadzīgas spēcīgas partnerības ar dalībvalstīm un uzņēmumiem, kuru pamatā ir ES kritēriji un **mērķtiecīgas investīcijas**, un ES taksonomija ir būtisks atsauces punkts, lai mobilizētu un virzītu ilgtspējīgu finansējumu. **Tirgus instrumentu** un **zaļā publiskā iepirkuma** turpmāka izmantošana ES un valstu līmenī varētu palīdzēt padarīt ilgtspējīgus ražojumus par normu.

Visā pasaulē pakāpeniski veidojas kopīga izpratne un programma aprites ekonomikas jomā. Tā kā **daudzpusējs mehānisms paātrinātu globālo pārkārtošanos**, ES turpinās atbalstīt ANO holistisko pieeju ilgtspējīga patēriņa un ražošanas jomā.

2.4.Nulles piesārņojums no toksiskām vielām brīvai videi

Piesārņojums ir viens no galvenajiem garīgo un fizisko slimību cēloņiem un izraisa arī priekšlaicīgas nāves gadījumus. Piesārņojums apdraud cilvēku labklājību un veselību un rada ekonomiskas izmaksas sabiedrībai. Tā ir arī viens no pieciem galvenajiem biodaudzveidības zuduma virzītājspēkiem, kas mazina ekosistēmu spēju sniegt tādus pakalpojumus kā oglekļa sekvestrēšana un dekontaminācija.

Ir likti pamati 2030. gada **nulles piesārņojuma** mērķrādītāju sasniegšanai, taču mērķu sasniegšanai ir vajadzīgs stabils progress daudzās jomās, sākot no gaisa piesārņojuma, kur progress ir iepriecinošs, līdz ūdens, jūras un augsnes piesārņojumam, kur ir nepieciešama turpmāka rīcība. Jaunākās EVA prognozes[52] liecina, ka ES ir uz pareizā ceļa attiecībā uz 2030. gada mērķrādītāju, proti, par 55 % **samazināt priekšlaicīgas nāves gadījumus** smalko daļiņu dēļ, bet ne attiecībā uz 2030. gada mērķrādītāju samazināt transporta **trokšņa**

[50] *Eurostat* datu kopa (cei_gsr030).
[51] *Eurostat* datu kopa (cei_gsr020).
[52] EVA: 07-Premature deaths due to exposure to fine particulate matter in Europe-indicator — Eiropas Vides aģentūra (europa.eu) un COM(2022) 674.

iedarbību par 30 %. Būs ļoti grūti sasniegt mērķrādītāju, kas paredz par vismaz 50 % samazināt gruntsūdeņos nonākošo barības vielu daudzumu. Būtiska un daudzpusīga problēma joprojām ir arī plastmasas piedrazojums jūrā.

2021. gadā 253 000 priekšlaicīgas nāves gadījumu ES bija saistīti ar smalkajām daļiņām, un tas ir par 41 % mazāk nekā 2005. gadā[53]. Laikposmā no 2016. līdz 2019. gadam[54] 14,1 % gruntsūdeņu staciju ES bija piesārņotas ar nitrātiem, un gada vidējā koncentrācija pārsniedza robežvērtību 50 mg NO/l, kas ir gandrīz par vienu procentpunktu vairāk nekā iepriekšējā periodā.

Aptuveni divas trešdaļas lauksaimniecības augsnes ES teritorijā ietekmē erozija, organiskā oglekļa zudums, barības vielu (slāpekļa) līdzsvara pārsniegumi, sablīvēšanās vai sekundāra sasāļošanās[55]. Kopumā, lai gan pesticīdu pārdošanas apjoms nesamazinās, ar to lietošanu saistītais risks samazinās un bīstamāko pesticīdu (aizstāšanas kandidātu) pārdošanas apjoms laika gaitā samazinās[56].

Mērķis panākt nulles piesārņojumu netoksiskai videi ir **mainījies no punktveida piesārņojuma avotu risināšanas uz sistēmisku pieeju vides spiedienam** ar skaidru saikni ar rūpniecību un citām ekonomikas nozarēm.

Pirmo reizi ES ir izstrādāts **integrēts un visaptverošs nulles piesārņojuma rīcības plāns**[57]**,** lai gaisa, ūdens un augsnes piesārņojumu samazinātu līdz līmenim, kas vairs nav kaitīgs veselībai un dabiskajām ekosistēmām.

Līdz šim lielākā daļa pamatiniciatīvu un darbību (vairāk nekā 75 %), par kurām paziņots Nulles piesārņojuma rīcības plānā, ir pabeigtas vai ir īstenošanas beigu posmā[58]. ES tiesību akti tika pārskatīti, lai **palielinātu to vērienu**, **to darbības jomā ietverot vairāk piesārņojošu darbību**, piemēram, tika pārskatīti tiesību akti, **kas reglamentē rūpnieciskās emisijas**[59] un **komunālo notekūdeņu attīrīšanu**[60], un **ES noteikumi** par gaisa kvalitāti[61] un ūdens piesārņotājiem[62] tika pielāgoti **zinātniski noteiktajiem līmeņiem**. Pirmo reizi, pateicoties Komisijas priekšlikumam par augsnes monitoringa tiesību aktu, **augsnei**[63] būs tāds pats aizsardzības līmenis kā citām ekosistēmām.

Papildinot Nulles piesārņojuma rīcības plānu, **ilgtspēju sekmējošā ķimikāliju stratēģija**[64] nosaka skaidru hierarhiju, kurā noteikts, ka **piesārņojuma novēršanai** vienmēr vajadzētu būt prioritātei. Šajā nolūkā tika pieņemts ieteikums konceptuāli padarīt ķimikālijas **drošas un**

[53] EVA: 07-Premature deaths due to exposure to fine particulate matter in Europe-indicator — Eiropas Vides aģentūra (europa.eu).
[54] COM(2021) 1000 final.
[55] COM(2023)416 final.
[56] Avots: Statistika | *Eurostat* (europa.eu); trends eu — Eiropas Komisija (europa.eu).
[57] COM(2021) 400 final.
[58] Nulles piesārņojuma darbību izsekotājs.
[59] COM/2022/156 final/3.
[60] COM(2022) 541 final.
[61] COM/2022/542 final.
[62] COM(2022) 540.
[63] COM(2023) 416 final.
[64] COM(2020) 667 final.

ilgtspējīgas, un pārskatītā **Klasificēšanas, marķēšanas un iepakošanas regula**[65] padarīs bīstamo ķīmisko vielu marķēšanu skaidrāku, tostarp attiecībā uz pārdošanu tiešsaistē. Komisija ierosināja vienkāršot procesus attiecībā uz darbībām ar ķimikālijām, lai īstenotu saskaņā ar zaļo kursu uzņemtās saistības **"viena viela — viens novērtējums"**[66]. Tā arī ierosināja pārskatīt **Dzīvsudraba regulu**[67], lai vēl vairāk ierobežotu atlikušos dzīvsudraba izmantošanas veidus ES: Padome un Eiropas Parlaments 2023. gada februārī panāca provizorisku politisku vienošanos[68].

Politikas saskaņotība ir uzlabojusies, iekļaujot piesārņojuma novēršanas un samazināšanas pasākumus citās zaļā kursa stratēģijās un uzlabojot **veicinošo satvaru**. Jaunākie ES taksonomijas papildinājumi, kas piemērojami kopš 2024. gada sākuma, ietver darbības piesārņojuma novēršanai, kontrolei un samazināšanai ar ilgtspējīgām investīcijām ūdens resursu jomā, kā arī citas darbības Taksonomijas regulas vidisko mērķu sasniegšanai[69]. ES finansēšanas instrumenti atbalsta nulles piesārņojuma darbības daudzās jomās. Klimata politikas integrēšana ES daudzgadu budžetā un atveseļošanas un noturības plānos palīdzēja palielināt atbalstu gaisa kvalitātes uzlabošanas pasākumiem. Lai uzlabotu **zināšanu bāzi**, Komisija iepazīstināja ar pirmo nulles piesārņojuma monitoringa un perspektīvas ziņojumu un saistītajām pētniecības un inovācijas darbībām pamatprogrammas "Apvārsnis Eiropa" ietvaros.

Lai sasniegtu 2030. gada mērķus, izšķiroša nozīme ir **esošo vai ierosināto pasākumu ātrai īstenošanai** vietējā, valsts, pārrobežu un globālā mērogā. Nulles piesārņojuma mērķi var sasniegt tikai kopā ar ES mērķiem panākt klimatneitralitāti, aizsargāt biodaudzveidību un pāriet uz tīru aprites ekonomiku. Svarīga ir arī nulles piesārņojuma integrēšana citās politikas jomās. Lai palielinātu sabiedrības atbalstu politikas pasākumiem piesārņojuma cēloņu novēršanai, ir būtiski atklāt saikni starp **piesārņojumu, cilvēku veselību un nevienlīdzību**. Ir būtiski piemērot principu **"piesārņotājs maksā"** citās nozaru rīcībpolitikās, lai nodrošinātu taisnīgu un rezultatīvu politiku, pamatojoties uz pieredzi, kas gūta ar pasākumiem, kuri darbojas labi, piemēram, nesenajām izmaiņām, ar kurām pārskatītajā Komunālo notekūdeņu attīrīšanas direktīvā iekļauj paplašinātu ražotāja atbildību[70].

Lai **rezultatīvi īstenotu** tiesību aktus, ir jāturpina **integrēt datu analīzi** starp vides un sabiedrības veselības datiem un integrētu un ģeolokalizētu piesārņojuma ietekmes vizualizāciju[71]. Šīs darbības būtu jāapvieno ar veicinošiem pasākumiem, jo īpaši investīcijām un cenu signāliem, un rīcību prasmju, pētniecības, inovācijas un digitalizācijas veicināšanai, koncentrējoties uz nulles piesārņojuma risinājumiem. Nulles piesārņojuma rīcības plāna pamatiniciatīvās, it īpaši tajās, kas saistītas ar pilsētpolitiku un reģionālo politiku, jau ir sākta datu analīzes integrācija, un to var turpināt attīstīt. Komisija kopā ar EVA strādās pie tā, lai

[65] COM(2022) 748 final.
[66] Tas ietvēra trīs tiesību aktu priekšlikumus par ķimikāliju datu plūsmām (COM(2023) 779), par ķimikāliju jomas darba pārdali starp ES aģentūrām (COM(2023) 783) un grozījumiem Direktīvā par bīstamu vielu izmantošanas ierobežošanu elektriskās un elektroniskās iekārtās (COM(2023) 781).
[67] COM(2023) 395 final.
[68] Paziņojums presei.
[69] Komisijas Deleģētā regula (ES) 2023/2486.
[70] COM(2022) 541 final.
[71] Tostarp *Copernicus* pakalpojumi.

uzlabotu jaunāko pieejamo datu kopīgošanu un izmantošanu nākamajā nulles piesārņojuma monitoringa un **perspektīvas ziņojumā**, ko paredzēts publicēt līdz 2024. gada beigām.

2.5. Biodaudzveidības aizsardzība, uzturēšana un atjaunošana

Dabas un biodaudzveidības pastāvīgā izzušana rada būtiskus riskus ekosistēmu pakalpojumiem, no kuriem mēs visi esam atkarīgi. Daba nodrošina pārtiku, tīru ūdeni, palīdz novērst plūdus, attīrīt gaisu, apputeksnēt kultūraugus, uzglabāt oglekļa dioksīdu un palīdz mums pielāgoties mainīgajam klimatam.

Pirmajā ES ekosistēmu novērtējumā[72] tika atklāts, ka Eiropas ekosistēmas cieš no nesamērīga noslogojuma, ko rada intensīva zemes un jūras izmantošana, klimata pārmaiņas, piesārņojums, pārmērīga izmantošana un invazīvas svešzemju sugas. Nelieli panākumi ir gūti, nosakot aizsargājamas teritorijas statusu sauszemes un jūras teritorijām. Mežu savienotības līmenis nav palielinājies, un plaši izplatīto putnu populācijas ES turpina samazināties. Lai gan meža putnu populācijas ir palielinājušās, lauku putnu populācijas joprojām strauji samazinās.

ES Biodaudzveidības stratēģijā 2030. gadam[73] ir noteikti vērienīgi mērķrādītāji 2030. gadam, lai **aizsargātu un atjaunotu dabu**. Tā aicina rīkoties, lai novērstu piecus galvenos biodaudzveidības zuduma virzītājspēkus: zemes un jūras lietojuma izmaiņas, pārmērīgu izmantošanu, klimata pārmaiņas, piesārņojumu un invazīvas svešzemju sugas.

Dabas atjaunošanas aktā ir noteikti mērķrādītāji degradēto ekosistēmu un biodaudzveidības atjaunošanai. ES ir pieņēmusi stratēģijas attiecībā uz **augsni** un **mežiem**, un pašlaik notiek sarunas par diviem tiesību aktu priekšlikumiem, lai palielinātu šo svarīgo ekosistēmu **noturību**[74]. Tika sākti papildu pasākumi **apputeksnētāju**[75] aizsardzībai. Komisija ir veikusi pasākumus nolūkā samazināt piesārņojuma spiedienu uz biodaudzveidību, jo īpaši saistībā ar ES Ilgtspēju sekmējošo ķimikāliju stratēģiju un Nulles piesārņojuma rīcības plānu, ieviešot jaunas iniciatīvas par komunālo notekūdeņu attīrīšanu un rūpnieciskajām emisijām[76].

Ir gūti panākumi arī biodaudzveidības mērķu **integrēšanā** saistītajās ES politikas jomās, jo īpaši mežsaimniecības un lauksaimniecības politikā, izmantojot **klimatadaptācijas stratēģiju, ES bioloģiskās lauksaimniecības rīcības plānu**[77] un stratēģiju **"No lauka līdz galdam"**, zivsaimniecības politikā, izmantojot **jūras rīcības plānu**[78], un enerģētikas nozarē (piemēram, veicot energoinfrastruktūras ietekmes uz vidi novērtējumus un nosakot augstākus atjaunojamās enerģijas mērķrādītājus). Tāpat tie ir labāk integrēti arī tirdzniecības, starptautiskās sadarbības, patēriņa un ražošanas, piesārņojuma (jo īpaši barības vielu) samazināšanas un veselības jomā.

[72] https://publications.jrc.ec.europa.eu/repository/handle/JRC123783.
[73] COM(2020) 380 final.
[74] COM (2023) 416 final un COM (2023) 728 final.
[75] COM(2023) 35 final.
[76] COM(2022) 156 final/2, COM(2022) 541 final.
[77] COM(2021) 141 final/2.
[78] COM(2023) 102 final.

Dabā balstīti risinājumi arvien vairāk tiek integrēti citās rīcībpolitikās un ieviesti uz vietas, piemēram, oglekļa piesaistes pasākumi (sk. 2.1. iedaļu) un plūdu riska mazināšana. Tā kā klimata pārmaiņas un gaisa piesārņojums ir divi no galvenajiem biodaudzveidības zuduma virzītājspēkiem, **enerģijas ražošanas no fosilā kurināmā aizstāšana ar atjaunīgiem energoresursiem** var veicināt biodaudzveidības aizsardzību kopumā.

ES tiesiskā regulējuma **pilnīga un ātra īstenošana** ir prioritāte; tas cita starpā attiecas uz spēkā esošiem tiesību aktiem par putniem, dzīvotnēm, invazīvām svešzemju sugām un ūdeni, Jūras stratēģijas pamatdirektīvu un tiesību aktiem par dabas atjaunošanu. Ierosinātie jaunie tiesību akti par augsnes vai mežu monitoringu, tiklīdz tie kļūs par ES tiesību aktiem, palīdzēs pavērst pretējā virzienā negatīvās tendences. Valsts transversālu biodaudzveidības stratēģiju vai rīcības plānu pieņemšana un rezultatīva īstenošana visās dalībvalstīs ir būtisks solis ceļā uz biodaudzveidības mērķu sasniegšanu.

Nesen sāktais stratēģiskais dialogs par lauksaimniecības nākotni tiks izmantots pārdomās par to, kā atbalstīt iztikas līdzekļus, samazināt slogu un nodrošināt konkurētspējīgu un ilgtspējīgu pārtikas ražošanu nākotnē[79]. Uzņēmumi un finanšu sektors turpina arvien vairāk ņemt vērā ekonomikas atkarību no dabas un biodaudzveidības un ietekmi uz tām, kā arī saistītos uzņēmējdarbības un finanšu riskus, ko rada biodaudzveidības zudums. Eiropas Centrālā banka un valstu centrālās bankas tagad uzskata, ka ar dabas degradāciju un biodaudzveidības zudumu saistītais riska novērtējums pilnībā ietilpst to pilnvarās, jo lielākā daļa uzņēmumu ir ļoti atkarīgi no ekosistēmu pakalpojumiem[80], piemēram, tīra ūdens, apputeksnēšanas un klimata regulēšanas. Turpmākiem uzlabojumiem dabas kapitāla uzskaitē būtu jāuzlabo process, kurā politikas un investīciju lēmumos tiek integrētas daudzās dabas nodrošinātās vērtības.

ES daudzgadu budžetā 2021.–2027. gadam pirmo reizi ir iekļauti **biodaudzveidības finansēšanas mērķrādītāji** (sk. 3.2. iedaļu). Valstu saistību aplēses liecina, ka ES ir uz pareizā ceļa, lai līdz 2024. gadam sasniegtu biodaudzveidības finansējuma mērķrādītāju 7,5 % apmērā. Tomēr varētu netikt sasniegts 2026. un 2027. gadam noteiktais 10 % biodaudzveidības finansējuma mērķrādītājs. **Ir vajadzīgas lielākas investīcijas dabā** gan no publiskā, gan privātā sektora avotiem, tostarp stimuli dabai labvēlīgai ietekmei, piemēram, dabas atjaunošanai, dabā balstītiem risinājumiem un ilgtspējīgas apsaimniekošanas praksei, cita starpā zemes apsaimniekošanā, mežsaimniecībā, saldūdens un jūras ekosistēmās.

Starptautiskā līmenī Kuņminas–Monreālas globālais biodaudzveidības satvars (GBS) ietver visaptverošu vērienīgu mērķrādītāju un darbību kopumu nolūkā apturēt biodaudzveidības samazināšanos. Komisija gatavo ES mērķrādītāju iesniegšanu GBS īstenošanai, kas aptvers saistības, kuras noteiktas spēkā esošajos un ierosinātajos tiesību aktos un politikā. Iesniegtajā dokumentā tiks norādīta arī saskaņotības pakāpe starp ES un GBS mērķrādītājiem.

Komisijas novērtējums par to, cik lielā mērā **ES ir pieskaņojusies globālajam biodaudzveidības satvaram, liecina**, ka pašreizējās politikas iniciatīvas un nesen ierosinātie tiesību akti (kamēr tie nav pieņemti) aptver lielāko daļu mērķrādītāju. Tāpat turpinās darbs pie

[79] Stratēģisks dialogs par lauksaimniecības nākotni Eiropas Savienībā — Eiropas Komisija (europa.eu).
[80] Finanšu sistēmas ekoloģizācijas tīkls (*NGFS*) atzīst, ka ar dabu saistītiem riskiem varētu būt būtiska makroekonomiskā un finansiālā ietekme; COM (2023) 376, final.

tā, lai pabeigtu stabilu monitoringa sistēmu, kas sekotu līdzi progresam visu mērķrādītāju sasniegšanā, uzlabotu esošās datu plūsmas un izstrādātu modeļus un scenārijus, kas būtu pamatā darbam pie politikas risinājumu un pasākumu izstrādes laikposmam pēc 2030. gada.

ES **starptautiskās okeānu pārvaldības** darbakārtība ietver apņemšanos sasniegt vērienīgu jūras biodaudzveidības mērķrādītāju kopumu. Nolīguma par **jūras bioloģiskās daudzveidības saglabāšanu un ilgtspējīgu izmantošanu teritorijās, kas ir ārpus valstu jurisdikcijas**, sekmīga noslēgšana ir būtisks sasniegums atklātās jūras attīrīšanai un jūras dzīvo organismu atjaunošanai pasaules okeānā. Komisija apņēmās divkāršot **starptautisko finansējumu biodaudzveidībai** kā ieguldījumu 20 miljardu USD mērķrādītāja sasniegšanā līdz 2025. gadam. 30 miljardu USD mērķrādītājs līdz 2030. gadam prasīs vairāk resursu un centienu, arī pasaules mērogā.

2.6. Ražošanas un patēriņa radītā vides un klimata spiediena samazināšana

ES ir sākusi **pamatīgi pārveidot** savus patēriņa un ražošanas modeļus, veidojot klimatneitrālu un resursefektīvu aprites ekonomiku, kas ir noturīga pret satricinājumiem, tādējādi stiprinot ES konkurētspēju un stratēģisko autonomiju.

ES **patēriņa pēda** ir pārsniegusi planētas iespēju robežas un laikposmā no 2010. līdz 2021. gadam ir palielinājusies par 4 %. To galvenokārt nosaka pašreizējie patēriņa modeļi **pārtikas, mājokļu un transporta**[81] jomā. **Ūdens trūkums**[82] skar gandrīz trešdaļu ES teritoriju un ir viens no bīstamākajiem draudiem sabiedrībai. Spiediens uz **zemes platību aizņemšanu**[83] nav mazinājies.

Enerģijas patēriņš ir samazinājies, pateicoties energoefektivitātei[84], un **atjaunīgie energoresursi** pēdējo 17 gadu laikā ir vairāk nekā divkāršojušies[85]. Rūpniecība ir nedaudz palielinājusi **otrreizējo materiālu izmantošanu** un nedaudz samazinājusi SEG emisijas. Lauksaimniecība lēnām pāriet uz **bioloģisko lauksaimniecību**, taču nozare joprojām rada ievērojamas SEG un gaisa piesārņotāju emisijas. ES lauksaimniecības dzīvniekiem paredzētu **antimikrobiālo līdzekļu** pārdošanas apjoms ir samazinājies, bet **pārtikas atkritumu** apjoms nesamazinās. Transporta nozarē 2020. gadā Covid-19 pandēmijas dēļ samazinājās **sabiedriskā transporta** (autobusu un vilcienu) īpatsvars, taču tagad tas atjaunojas, un bezemisiju transportlīdzekļu īpatsvars pēdējo 5 gadu laikā ir ievērojami palielinājies.

ES tagad ir **integrētas stratēģijas galvenajām ražošanas sistēmām, lai veicinātu sistēmiskas pārmaiņas**: enerģētikas savienība, Zaļā kursa industriālais plāns, Ilgtspējīgas un viedas mobilitātes stratēģija, Renovācijas viļņa iniciatīva, Bioekonomikas stratēģija un

[81] https://eplca.jrc.ec.europa.eu/ConsumptionFootprintPlatform.html.

[82] Avots: EVA, https://www.eea.europa.eu/publications/european-union-8th-environment-action-programme/indicators/24-water-scarcity-conditions-in/view.

[83] Avots: EVA, https://www.eea.europa.eu/publications/european-union-8th-environment-action-programme/indicators/23-land-take-net-land/view.

[84] Tajā skaitā Padomes Regula (ES) 2022/1369 par koordinētiem gāzes pieprasījuma samazināšanas pasākumiem.

[85] *Eurostat* datu kopa (nrg_cb).

stratēģija "No lauka līdz galdam" (sīkāku informāciju sk. pievienotajā dienestu darba dokumentā). ES ilgtermiņa konkurētspējas stratēģijā[86] ir uzsvērts, ka mēs esam gatavi sekmīgi īstenot divējādo zaļo un digitālo pārkārtošanos un joprojām esam pievilcīga vieta uzņēmumiem.

ES klimata un vides stratēģijās, piemēram, nulles piesārņojuma un aprites ekonomikas rīcības plānos, ir iekļauti **pasākumi galvenajās nozarēs mērķrādītāju sasniegšanai**. Šādi pasākumi ir iekļauti arī paketē "Gatavi mērķrādītājam 55 %", kas attiecas arī uz zemes izmantošanas maiņu. ES dabas atjaunošanas un augsnes iniciatīvas ietver vērienīgus pasākumus, kuru mērķis ir pagriezt pretējā virzienā **zemes platību aizņemšanu** un uzlabot zemes spēju veikt vērtīgas ekoloģiskās funkcijas (piemēram, oglekļa uzglabāšana un zemes aizsardzība pret plūdiem, plūdu novēršana, apputeksnēšana). ES taksonomija nodrošina stimulus privātā kapitāla piešķiršanai šo mērķu sasniegšanai. Eiropas pusgads arī sniedz norādījumus par reformām un investīcijām, kas dalībvalstīm būtu jāveic, lai sasniegtu ES vides ilgtspējas mērķus.

Ūdens ir vitāli svarīgs resurss, kas daudzās Eiropas daļās jau ir noslogots strukturāli nepareizas apsaimniekošanas, ilgtnespējīgas zemes izmantošanas, hidromorfoloģisko pārmaiņu un piesārņojuma dēļ. Klimata pārmaiņas saasina šo noslogojumu un palielina ar ūdeni saistītos riskus, kas izpaužas kā ilgstošs vai biežāks sausums vai ārkārtēji nokrišņi, kā uzsvērts paziņojumā par klimata riskiem. Lai nodrošinātu Eiropas ūdensapgādes noturību, ir svarīgi aizsargāt un atjaunot ūdens aprites ciklu, veicināt ES ekonomiku, kurā ūdens tiek izmantots gudri, un nodrošināt visiem piekļuvi tīram saldūdenim.

Saskaņā ar aplēsēm **aprites ekonomikas pieeju pilnīga piemērošana papildu rūpniecības nozarēm**, jo īpaši tērauda, cementa, plastmasas un alumīnija nozarēm, varētu līdz 2050. gadam par 40 % samazināt siltumnīcefekta gāzu emisijas no galvenajiem rūpniecības materiāliem. Lai panāktu klimatneitralitāti, šajās grūti dekarbonizējamās nozarēs ir īpaši svarīgi palielināt oglekļa piesaistījumus, tai skaitā dabīgos oglekļa piesaistītājus. ES ETS Inovāciju fonds un Rūpniecisko emisiju direktīvas (RED)[87] atjaunināšana palīdzēs īstenot ES rūpniecības zaļo pārveidi un atbalstīs inovāciju. Savukārt pārskatītajā Atjaunojamo energoresursu direktīvā[88] ir noteikti stingrāki **bioenerģijas ilgtspējas kritēriji**, tostarp teritorijas, kuras nedrīkst izmantot meža biomasas ieguvei.

Būvniecība, ēkas un infrastruktūra joprojām ir energointensīvākā un materiālietilpīgākā nozare ES un dzinulis zemes platību aizņemšanai un augsnes noslēgšanai. 2023. gada ziņojumā par enerģētikas stāvokli tika secināts, ka būvniecības **nozarei ir ievērojami jāpaātrina** pāreja uz ilgtspējīgu praksi. Materiālu izmantošana ēkās varētu samazināties par 30 %, ja tos izmantotu efektīvāk, jo īpaši **pagarinot esošo ēku kalpošanas laiku** un samazinot pieprasījumu pēc jaunām ēkām. Sociālais klimata fonds[89] atbalsta **mājokļu renovāciju**, kas sniedz abpusēji izdevīgas iespējas klimata, sociālo un enerģētikas mērķu sasniegšanai, īpašu uzmanību pievēršot visneaizsargātākajām grupām.

[86] COM(2023) 168 final.
[87] Direktīva (ES) 2010/75.
[88] Direktīva (ES) 2023/2413.
[89] Regula (ES) 2023/955.

Pārtikas nozarē būs svarīgi **atbalstīt lauksaimniekus, zvejniekus un mežsaimniekus**, lai kopīgi sasniegtu vērienīgos mērķus. Inovatīvi finansēšanas instrumenti, piemēram, oglekļa un biodaudzveidības lauksaimniecības pieejas, var nodrošināt **abpusēji izdevīgus risinājumus**, atalgojot lauksaimniekus par augsnes kvalitātes un tās auglības, kā arī ūdens kvalitātes un pieejamības saglabāšanu vai uzlabošanu. Ierosinātie juridiski saistošie 2030. gada pārtikas atkritumu mērķrādītāji[90] ir izstrādāti, lai palīdzētu samazināt ietekmi uz vidi un klimatu. ES pētniecības un inovācijas politikas satvars būtiski atbalsta pāreju uz ilgtspējīgām, veselīgām un iekļaujošām pārtikas sistēmām.

ES ir labāk jāuzrauga un jāsamazina iespējamā negatīvā ietekme uz vidi, kas saistīta ar tirdzniecību. 2021. gadā ES ieviesa noteikumus par **plastmasas atkritumu eksportu, importu un sūtījumiem ES iekšienē**, pamatojoties uz Bāzeles konvenciju. Plastmasas atkritumu eksports no ES uz valstīm, kas nav ESAO dalībvalstis, ir samazinājies no aptuveni 1 miljona tonnu 2020. gadā līdz aptuveni 0,5 miljoniem tonnu 2022. gadā. Ar nesen pieņemto Atkritumu sūtījumu regulu[91] ES spēra vēl vienu svarīgu soli šajā virzienā. Regulas par iepriekš norunātu piekrišanu[92] izvērtēšana palīdzēs izstrādāt pasākumus, kuru mērķis ir nodrošināt bīstamo ķimikāliju, kas aizliegtas Eiropas Savienībā, ražošanas eksportam aizliegumu.

3. PROGRESS ATTIECĪBĀ UZ ATSEVIŠĶIEM VEICINOŠAJIEM NOSACĪJUMIEM

Vidusposma pārskatīšanas ietvaros Komisija analizēja progresu, kas panākts, izmantojot veicinošos nosacījumus, kas sagrupēti ap galvenajām problēmām. Pievienotajā dienestu darba dokumentā ir sniegta sīkāka informācija par citiem veicinošiem nosacījumiem, kas minēti 8. vides rīcības programmā.

3.1. Īstenošana, izpilde un tiesiskums vides jomā

Spēkā esošo tiesību aktu rezultatīva īstenošana ir būtiska, lai radītu ietekmi uz vietas, jo īpaši attiecībā uz vērienīgajiem pasākumiem, kas pieņemti saskaņā ar zaļā kursa tiesisko regulējumu. Pilnībā īstenojot ES vides tiesību aktus, ES ekonomikai katru gadu tiktu aiztaupīti aptuveni 55 miljardi EUR veselības aprūpes un tiešo ar vidi saistīto izmaksu ziņā[93]. 2022. gada vides politikas īstenošanas pārskatā apstiprināts, ka dažās jomās ir panākts labs progress, taču ar to joprojām nepietiek. 20 % no visām Komisijas izskatītajām pārkāpumu lietām joprojām attiecas uz vides politiku. **Tiesiskuma ievērošana** ir arī sabiedrības uzticības jautājums politiskajam procesam. Pārskatītā Orhūsas regula par tiesu pieejamību[94] uzlabo sabiedrības kontroli pār ES tiesību aktiem. Nesen pieņemtā direktīva par vides krimināltiesisko

[90] COM(2023) 420 final.
[91] https://www.europarl.europa.eu/doceo/document/TA-9-2024-0087_LV.html.
[92] Regula (ES) Nr. 649/2012, L 201/60.
[93] Pētījums The costs of not implementing EU environmental law study — ES Publikāciju birojs (europa.eu).
[94] Regula (ES) 2021/1767.

aizsardzību[95] nodrošina pamatu kriminālvajāšanai par jauniem noziedzīgiem nodarījumiem pret vidi un saskaņotu sodu noteikšanai, pamatojoties uz kopīgiem kritērijiem.

Lai novērstu īstenošanas nepilnības, būs jāpieliek ievērojamas pūles, uzlabojot **administratīvās spējas** un stiprinot **pārvaldības mehānismus**. Individuālo un kolektīvo tiesību, kas saistītas ar vides jautājumiem, izpildes līmenis visā ES ir nevienmērīgs.

Darbam ar dalībvalstīm arī turpmāk būs izšķiroša nozīme attiecībā uz īstenošanas darba lietderības un efektivitātes uzlabošanu[96]. Komisija turpinās sniegt tehnisko atbalstu dalībvalstīm, tai skaitā reformu izstrādē un īstenošanā, izmantojot tehniskā atbalsta instrumentu.

3.2.Pārkārtošanās finansēšana

Zaļais kurss ir radījis **impulsu publiskā**[97] **un privātā sektora finansējuma mobilizēšanai** pārkārtošanās procesam.

ES daudzgadu budžets 2021.–2027. gadam ir zaļā kursa mērķu pamatā, jo īpaši nosakot vērienīgu klimata mērķrādītāju 30 % apmērā, kas šajā posmā, visticamāk, tiks pārsniegts (prognozēts 32,6 %). 37 % klimata mērķrādītājs ir noteikts arī Atveseļošanas un noturības mehānismam, kas ir *NextGenerationEU* pamatinstruments, mobilizējot papildu finansējumu vairāk nekā 42 % apmērā no kopējām investīcijām, kas piešķirtas investīcijām klimata un vides jomā. Tas radīja ievērojamu sinerģiju ar ieguldījumiem aprites ekonomikā klimata un biodaudzveidības jomā un investīcijām bioloģiskajā daudzveidībā saistībā ar pielāgošanos klimata pārmaiņām vai nulles piesārņojumu.

Principam **"nenodarīt būtisku kaitējumu"** ir būtiska nozīme, lai nodrošinātu, ka ES investīcijas atbilst nākotnes prasībām. Komisija ir izdevusi norādījumus par to, kā piemērot šo principu Atveseļošanas un noturības mehānismam, un pašlaik strādā pie saskaņotas pieejas, lai to piemērotu citiem ES finansēšanas instrumentiem (piemēram, Sociālajam klimata fondam, kohēzijas politikai, programmai *InvestEU*) un pārskatītajai Finanšu regulai[98], kā arī lai šo principu piemērotu visā ES budžetā.

Pārredzamība, ko rada ES ilgtspējīga finansējuma satvars, tostarp ES taksonomija, ir palīdzējusi **pārdalīt privātā kapitāla plūsmas** un **samazināt kapitāla izmaksas** ilgtspējīgām darbībām un ieguldījumiem. Turpmāka izpratnes integrēšana par klimata pārmaiņu un dabas degradācijas iespējām, kā arī finanšu riskiem dos iespēju finanšu tirgiem pilnībā pildīt savu lomu pārkārtošanās finansēšanā. Jaunākie pierādījumi par ES ilgtspējīga finansējuma satvara ietekmi kopumā ir iepriecinoši[99], un tos apstiprina arī, piemēram, **zaļo obligāciju ievērojamais**

[95] COM(2021) 851 final.
[96] Sk. SWD(2023) 254 final par to, kā Komisija uzrauga ES tiesību aktu piemērošanu.
[97] Dalībvalstu publiskajam finansējumam ir jāatbilst valsts atbalsta noteikumiem, kas attiecas arī uz ES līdzekļiem, kuriem piemēro dalītu pārvaldību.
[98] Regula (ES) 2022/2434.
[99] Sk., piemēram, Platform on Sustainable Finance report on a compendium of market practices — Eiropas Komisija (europa.eu).

pieaugums: no 0,6 % no visām ES obligācijām 2014. gadā līdz 8,9 % 2022. gadā. Tomēr joprojām ir vajadzīga turpmāka rīcība, kā izklāstīts paziņojumā par 2040. gada mērķrādītāju[100].

Ir iespējams veikt turpmākus pasākumus, lai panāktu, ka piesārņotāji maksā. Piemēram, Komisija ierosināja Komunālo notekūdeņu attīrīšanas direktīvas pārskatīšanā iekļaut ražotāja paplašinātas atbildības principu. Ir arī jaunas saistības un interese par **tirgus instrumentiem**, jo īpaši valstu līmenī, lai novirzītu ieguldījumus zaļo un klimata mērķu sasniegšanai.

Tas varētu palīdzēt pagriezt pretējā virzienā **vides nodokļu īpatsvara samazināšanos kopējos nodokļu ieņēmumos** (no 6,0 % 2010. gadā līdz 5,5 % 2021. gadā), ko rada politiskas grūtības īstenot izmaiņas nodokļu sistēmā un ar to saistītās sociālās un ekonomiskās problēmas[101]. Mazāk nekā 4 % no visiem vides nodokļiem ir saistīti ar piesārņojumu un pirmreizēju resursu izmantošanu, savukārt 96 % ir saistīti ar enerģētiku un transportu.

Zaļais kurss veicina **zaļo budžeta plānošanas instrumentu** plašāku izmantošanu, lai novirzītu publiskās investīcijas, patēriņu un nodokļus zaļajām prioritātēm, nevis kaitīgām subsīdijām. **Zaļā publiskā iepirkuma** noteikumi kļūst arvien obligātāki (piemēram, saskaņā ar nesenajām iniciatīvām par akumulatoriem, ēku energoefektivitāti[102], būvizstrādājumiem[103] un ilgtspējīgiem produktiem). Neraugoties uz šo darbu, fosilā kurināmā subsīdijas laikposmā no 2015. līdz 2021. gadam saglabājās gandrīz 56 miljardu EUR apmērā (2022. gada cenās), un gandrīz puse tika izmantota naftas subsidēšanai un vairāk nekā ceturtdaļa — dabasgāzes subsidēšanai.

Reaģējot uz enerģijas cenu krīzi, **fosilā kurināmā subsīdijas laikposmā no 2021. līdz 2022. gadam palielinājās par gandrīz 120 %**. Saskaņā ar Pārvaldības regulu[104] dalībvalstis ziņo par **visām enerģētikas subsīdijām**. Komisija arī izstrādā metodiku ziņošanai par videi kaitīgām subsīdijām, kas nav saistītas ar enerģētiku.

Oglekļa cenas noteikšana, piemēram, ES ETS, samazina emisijas. Tas rada ieņēmumus dalībvalstīm, lai cīnītos pret klimata pārmaiņām un atbalstītu rūpniecisko inovāciju un mājsaimniecības taisnīgas pārkārtošanās nolūkā. Pirmajās trijās kārtās ES ETS Inovāciju fonds piešķīra 6,5 miljardus EUR aptuveni 100 izmēģinājuma projektiem un demonstrējumu iekārtām inovatīvām mazoglekļa tehnoloģijām.

Lai gan publiskā un privātā sektora zaļo investīciju līmenis ir ievērojami palielinājies, **ES mērogā joprojām pastāv būtiska vides investīciju nepietiekamība**, kas līdz 2030. gadam ir no 95 līdz 145 miljardiem EUR gadā[105].

[100] COM(2024) 63 final.
[101] *Eurostat* datu kopa (ten00141).
[102] COM(2021) 802 final.
[103] COM(2022) 144 final.
[104] Regula (ES) 2018/1999.
[105] Ar nosacījumu, ka tiek īstenoti attiecīgie pamatieguldījumi, t. i., enerģētikā, transportā, rūpniecībā vai lauksaimniecībā, un tie sniedz vajadzīgos papildu ieguvumus videi.

3.3.Integrētas politikas veidošanas pārvaldība

Plašs **vērienīgu ES pārvaldības iniciatīvu klāsts veicina integrētus risinājumus** sabiedrības, vides un klimata problēmām dalībvalstīs. Piemēram, iekļaujot apritīgumu nacionālajos enerģētikas un klimata plānos un ES konkurētspējas stratēģijā, nodrošinot dabā balstītu risinājumu ieviešanu nacionālajās klimatadaptācijas stratēģijās, pilsētu zaļināšanas plānos, tostarp būvētās vides, zaļās infrastruktūras un zemes izmantošanas stratēģijās/plānos.

ES makroekonomikas pārvaldības sistēmas ikgadējais cikls — **Eiropas pusgads** — tagad ietver ilgtspējīgas attīstības mērķus un ES noturības infopaneli. Tas ir strukturēts, pamatojoties uz **konkurētspējīgu ilgtspējas satvaru**, kas aptver galveno nozaru (enerģētika, mobilitāte, lauksaimniecības pārtika, būvētā vide) pārkārtošanos uz aprites ekonomikas modeļiem un oglekļneitralitāti. Tas aptver arī dabas aizsardzību, ūdensapgādes noturību, vides investīciju nepietiekamību, taisnīgas un iekļaujošas pārkārtošanās sociālos un nodarbinātības aspektus, videi kaitīgu subsīdiju pakāpenisku izbeigšanu un principu "piesārņotājs maksā", tostarp nodokļus. Tas ir atspoguļots 2023. gada konkrētām valstīm adresētajos ieteikumos, kuros liela uzmanība pievērsta zaļās pārkārtošanās jautājumiem, jo īpaši enerģētikas pārkārtošanai un zaļajām prasmēm, kā arī rūpnieciskajai un būvētajai videi lielākajā daļā dalībvalstu. Koncentrēšanās uz citām vides prioritātēm arī var kļūt vēl izteiktāka.

3.4.Ilgtspējīgi uzņēmējdarbības modeļi noturīgai ekonomikai

Veselīgas ekosistēmas ir mūsu ekonomikas pamats. **Uzņēmumi ir ļoti atkarīgi no dabas resursiem**: 72 % no 4,2 miljoniem eurozonas uzņēmumu ir ļoti atkarīgi no vismaz viena ar dabu saistīta pakalpojuma, piemēram, apputeksnēšanas, tīra ūdens, veselīgas augsnes vai kokmateriāliem[106].

Paredzams, ka zaļā kursa tiesību aktu ieviešana **palielinās nodarbinātību un bruto pievienoto vērtību zaļās ekonomikas nozarēs**, tādējādi palielinot ES konkurētspēju. Šīs nozares parādīja ievērojamu noturību secīgo krīžu laikā, uzrādot labākus rezultātus nekā ekonomika kopumā. Tomēr zaļā ekonomika joprojām veido mazāk nekā 3 % no ES ekonomikas[107].

Pārāk daudzos lēmumos par uzņēmējdarbību un investīcijām joprojām netiek ņemts vērā dabas devums un vērtība. Lai to novērstu, būs vajadzīgas spēcīgas partnerības ar uzņēmumiem, pamatojoties uz galvenajiem kritērijiem, kas noteikti saskaņā ar ES noteikumiem. Nesenā iniciatīva par "zaļuma norādēm" risina zaļmaldināšanas risku, ko var novērst, izmantojot standartizētas metodikas. Direktīva par **korporatīvo ilgtspējas ziņu sniegšanu** (*CSRD*)[108] un ierosinātā **Direktīva par uzņēmumu pienācīgu rūpību attiecībā uz ilgtspēju**[109] atbalsta atbildīgu korporatīvo rīcību visās vērtības ķēdēs un novērš, mazina un risina gan ES, gan trešo valstu uzņēmumu, kas darbojas ES, darījumdarbības negatīvo sociālo ietekmi, kā arī ietekmi uz klimatu un vidi. **Jaunu korporatīvo dabas kapitāla pārvaldības grāmatvedības metožu** plašāka ieviešana sniegtu vērtīgus datus uzņēmumu informācijas

[106] COM(2023) 376 final.
[107] *Eurostat* datu kopa (env_ac_egss2).
[108] Direktīva (ES) 2022/2464.
[109] COM(2022) 71 final.

atklāšanai, piemēram, saskaņā ar *CSRD*. Ir jārīkojas aktīvāk, lai palīdzētu uzņēmumiem izpildīt savus ziņošanas pienākumus.

Lai atbalstītu ilgtspējīgus uzņēmējdarbības modeļus, vienlīdz svarīgi ir **uzlabot piekļuvi finansējumam** ES jaunuzņēmumiem un augošajiem uzņēmumiem, veicināt pētniecību un inovāciju, **attīstīt prasmes un nodrošināt nepieciešamās kritiski svarīgās izejvielas**.

3.5. Taisnīga pārkārtošanās un vidiskais taisnīgums

Vides degradācijas un piesārņojuma ietekme uz ES iedzīvotājiem nav vienmērīgi sadalīta ES dalībvalstīs un starp tām. Klimata pārmaiņas, vides apdraudējumi un ar to saistītie veselības apdraudējumi un izmaiņas darba tirgū **nesamērīgi ietekmē neaizsargātas grupas** — neatkarīgi no tā, vai tās ir neaizsargātas sociālekonomisku iemeslu dēļ, veselības, vecuma, dzimuma dēļ vai tāpēc, ka tās pieder pie minoritātes. Tas **vājina sociālo kohēziju**, mazinot uzticēšanos valdībām un tādējādi arī pārkārtošanās dzīvotspēju.

ES **Taisnīgas pārkārtošanās programmas** mērķis ir panākt pāreju, kas nāk par labu ikvienam. Taisnīgas pārkārtošanās mehānisms ir fonds, ar ko atbalsta darba ņēmējus un iedzīvotājus, kuri dzīvo reģionos, kurus pārkārtošanās skar visvairāk (fondam ir piešķirti vismaz 100 miljardi EUR). Emisijas kvotu tirdzniecības sistēma (ETS) samazina emisijas un rada ieņēmumus dalībvalstīm cīņai pret klimata pārmaiņām. ETS finansētais **Sociālais klimata fonds** mobilizēs 87 miljardus EUR neaizsargātu mājsaimniecību, transporta lietotāju un mikrouzņēmumu atbalstam. Pirmais novērtējums[110] par to, kā tiek īstenots Padomes Ieteikums par to, kā nodrošināt taisnīgu pārkārtošanos uz klimatneitralitāti[111], parādīja, ka dalībvalstis sāk īstenot taisnīgas pārkārtošanās pasākumus, kā arī faktu, ka pastāv ievērojamas atšķirības starp valstīm un ir iespējami uzlabojumi.

ES **Dzimumu līdztiesības** stratēģija 2020.–2025. gadam un Atveseļošanas un noturības mehānisms risina dzimumu līdztiesības un intersekcionālās nevienlīdzības problēmu šajā procesā[112]. **ES Prasmju programma** atbalsta visu vecumu izglītojamos un darba ņēmējus, lai viņi varētu piekļūt izglītībai, apmācībai un mūžizglītībai.

Pierādījumu bāze vides un sociālajai saiknei joprojām ir lielā mērā nepietiekami attīstīta ar dažiem izņēmumiem. **Gaisa piesārņojuma nevienlīdzība** laikposmā no 2007. līdz 2020. gadam nav uzlabojusies. Nabadzīgākajos reģionos (zemākais 20 % IKP uz vienu iedzīvotāju) smalko daļiņu PM2,5 līmenis pastāvīgi ir aptuveni par vienu trešdaļu augstāks nekā vidēji, un ir mazas izredzes uz ātru uzlabojumu. Cilvēkiem, kuriem draud nabadzība vai sociālā atstumtība, ir mazāka piekļuve kvalitatīvam dzeramajam ūdenim un sanitārijai[113].

---

[110] *EMCO* un *SPC* galvenie vēstījumi par to, kā tiek īstenots Padomes Ieteikums par to, kā nodrošināt taisnīgu pārkārtošanos uz klimatneitralitāti pdf (europa.eu).

[111] Padomes Ieteikums (2022. gada 16. jūnijs) par to, kā nodrošināt taisnīgu pārkārtošanos uz klimatneitralitāti, 2022/C 243/04.

[112] Par saikni starp dzimumu un vidi sk. *EIGE* Dzimumu līdztiesības indeksu 2023. gadā.

[113] Sk.: Eiropas Komisija, Piekļuve pamatpakalpojumiem (Eiropas sociālo tiesību pīlārs): Pierādījumi no ES dalībvalstīm, Galīgais kopsavilkuma ziņojums, 2023. gads.

Lielāka informētība par **zaļās ekonomikas potenciālu darbvietu radīšanā** varētu palielināt sabiedrības atbalstu. 2021. gadā 4,3 miljoniem cilvēku bija darbvietas aprites ekonomikā, kas ir par 11 % vairāk nekā 2015. gadā[114], savukārt saistītā pievienotā vērtība palielinājās par 27 %, sasniedzot aptuveni 299 miljardus EUR[115]. Tīra ūdens, atkritumu un sanācijas nozarē vien ir nodarbināts aptuveni 1 miljons cilvēku, un investīcijas tīrās tehnoloģijās veicina turpmāku darbvietu radīšanu.

Ir palielinājusies informētība par nepieciešamību aizsargāt **neaizsargātas grupas** (piemēram, saskaņā ar ierosināto Gaisa kvalitātes direktīvu un Komunālo notekūdeņu direktīvu) un par **Eiropas sociālā tiesību pīlāra** īstenošanu attiecībā uz piekļuvi ūdenim. Šīs izmaiņas ir iespēja pastiprināt rīcību vides taisnīguma jomā. Pasaules līmenī ES ir uzsākusi taisnīgas pārkārtošanās enerģētikas partnerības ar Dienvidāfriku, Indonēziju, Vjetnamu, Senegālu un Indiju. Taisnīgas pārkārtošanās darba programma, kas tika izveidota *COP28*, dos iespēju apmainīties viedokļiem par taisnīgas pārkārtošanās ceļiem.

3.6.Saikne starp vidi un veselību

Pieaug informētība par dabas un biodaudzveidības nozīmi cilvēku veselībai un labklājībai. Kopš 2021. gada Eiropas Klimata un veselības novērošanas centrs atbalsta sadarbību attiecībā uz to, kā klimata pārmaiņas ietekmē cilvēku veselību, un **EVA Veselības un vides atlantā ir pieejamas kartes, kas vizualizē ietekmi uz vidi**.

Katrs desmitais priekšlaicīgas nāves gadījums Eiropā ir saistīts ar piesārņojumu, kas vairāk skar nelabvēlīgā situācijā esošas un neaizsargātas iedzīvotāju grupas. Tiek uzskatīts, ka Eiropā katru gadu **vairāk nekā ceturtdaļmiljonam vēža izraisītu nāves gadījumu** ir vides cēloņi, un piesārņojumam ir īpaši kaitīga ietekme uz **maziem bērniem**[116]. Paziņojumā par visaptverošu pieeju garīgajai veselībai[117] uzsvērta ietekme uz **garīgo veselību**, ko rada gaisa piesārņojuma vai toksisku ķīmisko vielu iedarbība uz sabiedrību, un tīras vides pozitīvā ietekme gan uz fizisko, gan garīgo veselību.

Zinātnieki ir arvien vairāk nobažījušies par **mikroplastmasas** iespējamo ietekmi uz cilvēka veselību un brīdina, ka ķimikāliju iedarbība var izraisīt **reproduktīvās un attīstības veselības problēmas**, tostarp neauglību, spontānos abortus, anomālu augļa attīstību un agrīnu pubertāti.

Pieejā "Viena veselība" ir atzīts, ka sabiedrības veselība un mājdzīvnieku un savvaļas dzīvnieku, augu un plašākas vides veselība ir savstarpēji atkarīgas. Šī pieeja ir iekļauta ES iniciatīvās, piemēram, stratēģijā "No lauka līdz galdam" un farmācijas stratēģijās, kas ietver rīcību, kuras mērķis ir samazināt antimikrobiālo līdzekļu vispārējo lietošanu, tostarp lopkopībā, lai novērstu rezistenci pret antimikrobiāliem līdzekļiem.

Pasaules mērogā ES ir agrīnā posmā atbalstījusi pieeju "Viena veselība" saskaņā ar Konvenciju par bioloģisko daudzveidību un četrpusējo aliansi (*FAO*, *UNEP*, PVO un *WOAH*).

[114] *Eurostat* datu kopa (cei_cie011).
[115] *Eurostat* datu kopa (cei_cie012).
[116] COM(2021) 44 final.
[117] COM(2023) 398 final.

***COP28* deklarācijā par klimatu un veselību**[118] puses apņemas novērst ar klimatu saistīto ietekmi uz veselību un veicināt sadarbību pieejas "Viena veselība" jomā.

3.7.Digitalizācija

Astotajā vides rīcības programmā ir uzsvērts, ka digitalizācijai ir neizmantots potenciāls paātrināt pārkārtošanos.

Zaļo datu telpas iniciatīvas īstenošanas un noteikumu par vides ģeotelpisko datu kopīgošanu ("*GreenData4All*") pārskatīšanas mērķis ir darīt pieejamus attiecīgos vides datus nolūkā stiprināt uz pierādījumiem balstītas politikas veidošanu un īstenošanu.

Konkrēts piemērs ir jaunā **digitālā produkta pase**, kas ir ES stratēģijas "Digitālajam laikmetam gatava Eiropa" rezultāts. Produkta pase palīdzēs izmantot mazāk materiālu un enerģijas, samazināt emisijas un atkritumu daudzumu un pat veicināt dematerializēšanu.

Ir vajadzīga turpmāka rīcība digitalizācijas jomā, lai **atvieglotu** dalībvalstīm un uzņēmumiem **ziņošanu** par klimatiskajiem un vidiskajiem raksturlielumiem.

Digitalizācijas pasākumi var ne tikai palīdzēt valdībām, bet arī dot iespēju sabiedrības locekļiem palīdzēt uzraudzīt vides stāvokli. **Modernas datu vākšanas un analīzes potenciāla pilnīga izmantošana** (tostarp izmantojot *Copernicus* satelītus) stiprinās 8. vides rīcības programmas uzraudzības un ziņošanas sistēmu. Izmantojot **iedzīvotāju zinātnes** metodes, var palielināt informētību, izdarīt sabiedrības spiedienu uz valdībām un sniegt ieguldījumu vides prognozēšanā.

Tā kā digitalizācijas ietekme uz vidi strauji pieaug, būs ļoti svarīgi novērst iespējamos **trūkumus vides jomā** (ko rada saistītais enerģijas patēriņa pieaugums un elektronisko ierīču ražošana, patēriņš un likvidēšana).

3.8.Globālā izmantošana

Klimata pārmaiņu un biodaudzveidības zuduma virzītājspēki ir globāli, un daudziem piesārņojuma veidiem ir pārrobežu raksturs. ES nevar sasniegt savus klimata un vides mērķus vienatnē.

Zaļais kurss ir devis jaunu impulsu ES globālajai zaļajai un klimatrīcībai. **Zaļā kursa diplomātija** ir veicinājusi klimata, enerģētikas un vides mērķu globālu ieviešanu un — pēc Covid-19 pandēmijas — **ilgtspēju globālajā ekonomikas atveseļošanā**. ES izveidoja **zaļās alianses** ar Japānu, Norvēģiju un Kanādu un **zaļās partnerības** ar Koreju un Maroku. . ES ir arī pastiprinājusi sadarbību ar līdzīgi domājošiem līdzekļu devējiem un uzsākusi taisnīgas enerģētikas pārkārtošanas partnerības ar Dienvidāfriku, Vjetnamu, Indonēziju un Senegālu, vienlaikus stiprinot sadarbību arī ar vairākām citām valstīm un reģionālām grupām. Daudzpusējā līmenī svarīgi starptautiskās sadarbības pagrieziena punkti bija **Kuņminas–Monreālas globālā biodaudzveidības satvara** pieņemšana Konvencijas par bioloģisko

[118] Focus on Health at COP 28 (who.int).

daudzveidību Pušu 15. konferencē (*COP15*) un **Nolīguma par bioloģisko daudzveidību teritorijās, kas ir ārpus valstu jurisdikcijas**, pieņemšana. Progress tika panākts ANO **klimata konferencēs *COP27* un *COP28***, arī attiecībā uz globālās izsvēršanas apņemšanos divkāršot energoefektivitāti un trīskāršot atjaunīgās enerģijas jaudu, un globālo metāna emisiju mazināšanas solījumu, kas aptver enerģētikas, atkritumu apsaimniekošanas un lauksaimniecības nozari. Citi svarīgi sasniegumi bija ANO globālais ķimikāliju satvars, 2023. gada ANO Ūdens konference un sarunu sākšana par starpvaldību mehānismu plastmasas piesārņojuma izbeigšanai. Eiropas zaļā kursa rezultātā ir pieņemti arī jauni ES tiesību akti (par atmežošanu, oglekļa ievedkorekcijas mehānismu u. c.), kuru mērķis ir ilgtspējīgākas piegādes ķēdes, tādējādi panākot spēcīgāku starptautisko iesaisti konkrētos jautājumos, tostarp ES tirdzniecības politikas kontekstā. Pirmais **brīvprātīgais ES 2023. gada pārskats par Ilgtspējīgas attīstības programmas 2030. gadam īstenošanas progresu** liecina, ka ES ir pilnībā apņēmusies sasniegt 17 ilgtspējīgas attīstības mērķus (IAM) un ir panākusi progresu to sasniegšanā[119].

Ņemot vērā pašreizējās problēmas attiecībā uz **multilaterālismu**, ko rada ģeopolitisko attiecību pasliktināšanās, ir svarīgi **mobilizēt trešās valstis** kopīgu klimata un vides mērķu sasniegšanai. ES ir jāizmanto savi diplomātiskie tīkli, politiskā ietekme, tehnoloģiskās zināšanas, mācību noteikumi un finanšu resursi, lai **sadarbotos ar valdībām un uzņēmumiem** un palīdzētu **veidot globālo noturību** nolūkā novērst nestabilitāti, nenodrošinātību ar pārtiku, iedzīvotāju pārvietošanu un piespiedu migrāciju un veicināt ilgtspējīgu attīstību visā pasaulē visās tās dimensijās. Ir ļoti svarīgi arī **līdzfinansēt taisnīgu pārkārtošanos pasaules mērogā**.

4. PROGRESA NOVĒRTĒŠANA

Lai novērtētu progresu un veicinātu augsta līmeņa stratēģisko politisko komunikāciju, Komisija pēc apspriešanās ar ieinteresētajām personām iepazīstināja ar **8. vides rīcības plāna monitoringa satvaru**[120]. Tajā ir iekļauti 28 pamatrādītāji, kas nodrošina stratēģisku pieeju sistēmisku pārmaiņu izsekošanai uz vietas, pilnībā ievērojot nozarei specifiskus klimata un vides monitoringa instrumentus. Pamatojoties uz izvēlētajiem pamatrādītājiem, EVA publicēs **gada uzraudzības ziņojumus**.

Kā prasīts 8. vides rīcības programmā, monitoringa satvaram būtu jāpaliek stabilam, lai nodrošinātu pārskatatbildību. To pieņēma 2022. gadā, un tajā ietvertie pamatrādītāji joprojām atbilst mērķim. Tomēr turpinās darbs, lai uzlabotu pašreizējos rādītājus un izstrādātu jaunus rādītājus (sk. pievienoto dienestu darba dokumentu), un nākotnē varētu apsvērt monitoringa satvara atjaunin--šanu.

Dažu pēdējo gadu laikā Komisija ir izstrādājusi vairākus jaunus **transversālus monitoringa satvarus**, lai novērtētu progresu sistēmisko pārmaiņu jomā, tostarp progresu IAM un noturības jomā. Izstrādājot šos satvarus, Komisija ir izmantojusi klimata un vides rādītājus no pašreizējiem tematiskajiem monitoringa satvariem, tostarp 8. vides rīcības programmas

[119] COM(2023) 700 final.
[120] COM(2019) 640 final.

monitoringa satvara. Šos rādītājus izmanto arī Eiropas pusgadā. Turpinās darbs pie tā, lai izstrādātu satvaru **progresa novērtēšanai "ne tikai IKP" izteiksmē**, izmantojot ilgtspējīgas un iekļaujošas labklājības infopaneli.

5. SECINĀJUMI

ES ir ieviesusi vērienīgus ilgtermiņa mērķrādītājus, iniciatīvas un pamatlikumus saskaņā ar zaļo kursu un saskaņā ar 8. vides rīcības programmu. Tas ir ļāvis ES nostāties **uz pareizā ceļa**, lai sasniegtu neto nulles emisiju, tīru, dabai labvēlīgu un aprites ekonomiku. Tagad tai ir stabils tiesiskais regulējums, kas nosaka klimata un vides mērķus un starpnozaru tiesību aktus, lai paātrinātu pārkārtošanos tādās svarīgās ekonomikas nozarēs kā enerģētika, rūpniecība un transports. Lielākā daļa iniciatīvu vēl ir pilnībā jāīsteno. Tāpēc ir **pāragri pilnībā novērtēt to ietekmi uz vidi**.

Zaļais kurss iezīmē ES virzību uz ilgtspējīgu nākotni tā, lai izvairītos no sociālo, klimata un vides kritisko punktu sasniegšanas, kas kaitētu ekonomikai un sabiedrībai. Tā ir sistēmiska stratēģija, kas tiek īstenota pilnīgā saskaņā ar 8. vides rīcības programmas prioritārajiem mērķiem un veicinošajiem nosacījumiem. Tās pamatā ir sinerģija starp klimata, vides, sociālajiem, rūpniecības un konkurētspējas mērķiem, un progress vienā jomā rada sviras efektu citās jomās.

Aprites ekonomikas un nulles piesārņojuma iniciatīvas radīs pozitīvas pārmaiņas, kas palīdzēs mazināt klimata pārmaiņas un aizsargāt biodaudzveidību. Dabas aizsardzība rada papildu ieguvumus klimata pārmaiņu mazināšanas un pielāgošanās jomā. Resursu ziņā efektīva ekonomika samazina ekosistēmu noslogojumu, palīdz saglabāt ilgtermiņa konkurētspēju un veidot noturību pret ārējiem satricinājumiem. Astotās vides rīcības programmas redzējums 2050. gadam ir taisnīgas un godīgas zaļās pārkārtošanās pamatā ES un ārpus tās, un tā pamatā ir paaudžu atbildība.

Būs vajadzīgi visu līmeņu iestāžu un privātā sektora centieni, lai nodrošinātu tiesību aktu ietekmi uz vietas un **paātrinātu** emisiju samazināšanas tempu, biodaudzveidības aizsardzību un atjaunošanu, kā arī tīru un apritīgu risinājumu ieviešanu. Lai sekmīgi īstenotu politiku un tiesisko regulējumu, būtiska nozīme būs vienkāršošanai, modernizācijai un digitalizācijai, kā arī pienācīgam finansējumam. Ir svarīgi arī izprast un pārvarēt ar īstenošanu saistītās problēmas, lai tiesiskais regulējums sakņotos, radītu sekas un nodrošinātu visu iesaistīto pušu līdzdalību. Visām nozarēm un grupām ir jāredz ieguvumi, ko tām sniedz zaļā pārkārtošanās.

Šajā nolūkā Komisija turpinās cieši sadarboties ar dalībvalstīm un visām ieinteresētajām personām. Dialogi ar ekonomikas dalībniekiem un sociālajiem partneriem, kā arī pilsoņu paneļdiskusijas[121] ir piemēri šim darbam, kura mērķis ir palīdzēt galvenajām grupām izprast klimata un vides riskus un palielināt to atbalstu pasākumiem, kas vajadzīgi, lai veidotu noturību un ilgtermiņa ilgtspēju katrā sociālekonomiskā spektra segmentā.

[121] Pilsoņu iesaistes platforma — Eiropas Komisija (europa.eu).

Ir vajadzīgas ievērojamas investīcijas, lai Eiropas Savienībā virzītu zaļo pārkārtošanos un sasniegtu klimatneitralitātes mērķi. Zaļās pārkārtošanās finansēšana ir būtiska, lai izvairītos no klimata pārmaiņu un vides degradācijas izmaksām, jo šādas pārmaiņas un degradācija iznīcina ekosistēmu pakalpojumus, kuri uztur ekonomiku un sabiedrību. Lai novērstu finansējuma trūkumu, ir vajadzīgas pubsliskā un privātā sektora investīcijas un pakāpeniski jāpārtrauc fosilā kurināmā un citu videi kaitīgu subsīdiju piešķiršana.

Investori un nozare iesaistās arvien vairāk, izprotot, ko ilgtspēja nozīmē to uzņēmējdarbības modeļu nākotnei un kādi stratēģiskie lēmumi tiem jāpieņem ilgtermiņā. Lai zaļā pārkārtošanās notiktu, tā būs labāk jāintegrē ekonomikas koordinācijas mehānismos, piemēram, makroekonomikas koordinācijā un Eiropas pusgadā.

Visbeidzot, būtiska nozīme ir globālai rīcībai klimata pārmaiņu un vides mērķu jomā. ES ir uzņēmusies vadošo lomu, starptautiskās darba kārtības centrā izvirzot klimata pārmaiņas, biodaudzveidības zudumu un pēdējā laikā plastmasas piesārņojumu un ūdens noturību. Tā mobilizē starptautisko sabiedrību, lai sasniegtu 8. vides rīcības programmas redzējumu par labklājīgu dzīvi planētas iespēju robežās.